

Iltsvind i de danske farvande

Iltrapport oktober 1999

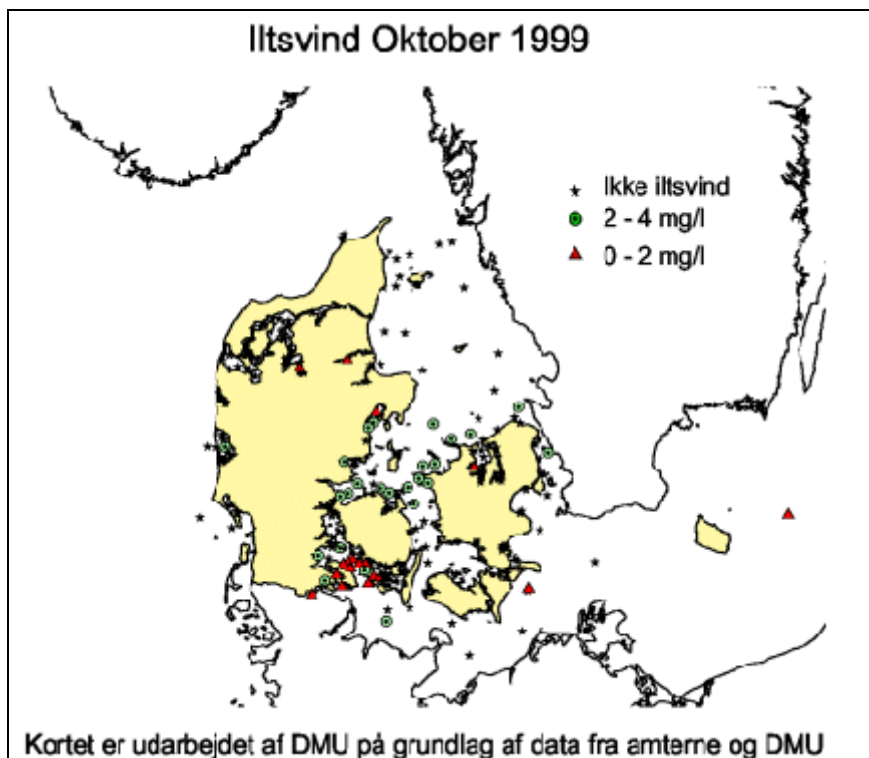
Sammenfatning oktober 1999

Siden sidste iltrapportering er iltforholdene i de danske farvande blevet væsentligt forbedret pga. de tidlige "efterårsstorme" i begyndelsen af oktober. Iltsvind blev ved de seneste målinger kun observeret i mindre områder af de indre farvande. Selv i det sydlige Lillebælt, hvor kraftigt iltsvind ofte varer længst, synes det stort set at være overstået for i år.

Sammenlignet med oktober sidste år er iltindholdet i år stadig lavere i det meste af Kattegat, nordlige Storebælt og centrale Arkona Hav. Sammenlignet med middel for oktober i 1980'erne, hvor der ofte var udbredte iltsvind, er iltindholdet midt i oktober i år lavere i Øresund og det nordlige Bælthav. I slutningen af september udviklede iltsvindet i Bælthavet sig yderligere i store områder til et af de kraftigste, der hidtil er registreret.

Det antages, at problemerne de fleste steder er overstået for i år. Der er imidlertid konstateret usædvanligt kraftige algeopblomstringer i oktober måned, som eventuelt kan give anledning til iltsvind senere på året. Det sættes i forbindelse med iltsvindet i de foregående måneder som har medført forøget frigivelse af næringssalte fra havbunden, og opblanding af det næringsrige bundvand til overfladen. Dette danner nu grundlag for en efterårsopblomstring af planktonalger. Opblomstringen er særdeles kraftig i nogle områder af Bælthavet, især i Kalø Vig og Århus Bugt.

Det er endnu for tidligt at kunne give en fuldt dækkende beskrivelse af konsekvenserne af iltsvinds sæsonen 1999. Imidlertid står det klart, at der mange steder er konstateret skader på de dyr der lever i og på havbunden. De hårdest berørte områder er Limfjorden, Kalø Vig, Knebel Vig, Århus Bugt, Vejle Fjord, Flensborg Fjord, Lillebælt samt Farvandene omkring Fyn.

Oversigt

Nordsøen og Skagerrak området

Der er ikke observeret iltsvind på de undersøgte stationer langs den jyske vestkyst, i Vadehavet eller i Nissum fjord. Der blev på en enkelt måling midt i oktober målt iltsvind ved Staunings Pynt i Ringkøbing Fjord i et tyndt meget saltholdigt bundlag. Blæst den efterfølgende dag har sandsynligvis opblandet dette.

Kattegat og tilhørende fjorde, inklusiv Limfjorden

Der er kun registreret iltsvind på et fåtal lokaliteter. Således er der endnu iltsvind i den allersydligste del af Kattegat ved indgangen til Bælthavet. I Limfjorden er der kraftigt iltsvind i Hjarbæk Fjords nordlige ende ved Virksunddæmningen og i den sydlige del af fjorden.

I Mariager Fjord er der kraftigt iltsvind (helt iltfrit) på dybder større end knapt 16 meter omkring Mariager, mens der på dybder mellem 11 og 16 meter er registreret iltsvind, hvilket er normalt for fjorden.

I Lammefjorden er der i en kort periode i begyndelsen af oktober målt kraftigt iltsvind i et tyndt bundlag. Der var i samme periode kraftig lagdeling i Lammefjorden.

Bælthavet med tilhørende fjorde, inklusiv Øresund

I Øresund er der endnu iltsvind i de dybe dele af sundet umiddelbart syd for Ven, mens der ved overgangen til Kattegat ikke længere er iltsvind.

I Kalø Vig er det kraftige iltsvind i begyndelsen af oktober afhjulpet en smule så der midt på måneden er registreret værdier lige under grænsen til iltsvind. Den kraftige vind bedrede forholdene kortvarigt i Århus Bugt i starten af måneden. Siden er der atter målt iltsvind i den centrale del af bugten. I den yderste del af Århus Bugt er der registreret iltsvind ved Sletterhage og ved Ebeltoft Vig.

Der er i begyndelsen af oktober målt iltsvind i Horsens Fjord og i den ydre del af Vejle Fjord samt i Kolding Fjord, mens der endnu er kraftigt iltsvind i Vejle Inderfjord.

I Åbenrå Fjord, Als Fjord og Flensborg Fjord blev der målt kraftigt iltsvind endnu i begyndelsen af oktober, men de seneste målinger fra midten af oktober viser dog, at problemerne efterhånden er afhjulpet. Tilbage er der nu lidt iltsvind i Flensborg Fjord. Området med kraftigt iltsvind er indskrænket til nogle små områder ud for Fynshav på Als og i Als Fjord.

I farvandene omkring Fyn var der endnu i første halvdel af oktober iltkoncentrationer under eller kun lige over 4 mg/l. Der var stadig iltsvind i de dybere dele af det nordlige Storebælt fra det sydvestlige Kattegat til Romsø, og der var iltsvind i Sejerø Bugt og Kalundborg Fjord. I Farvandet Nord for Fyn var der endnu iltsvind på en station i den vestlige del. Det kraftige iltsvind i den dybe centrale del af det sydlige Lillebælt synes nu at være ophørt.

Det kraftige iltsvind i det sydlige Bælthav i september er næsten ophørt. Kun i Kiel Bugt observeredes iltsvind midt i oktober.

Vestlige Østersø og farvandet omkring Bornholm

I Arkona Havet er iltsvindet ophørt, både syd for Møn og i de dybe centrale dele. I Bornholms Bassinet øst for Bornholm er der iltfrit med svovlbrinte i vandet fra ca. 70 m dybde til bunden. Svenske målinger viser desuden, at der er svovlbrinte i bundvandet i usædvanligt store områder af den egentlige Østersø, således fra 100 m dybde i Karlsø Dybet sydvest for Gotland, og fra 150 m dybde i den østlige, nordlige og vestlige Østersø.

Foreløbig vurdering af konsekvenserne af iltsvindet i 1999

Omfanget af skader på plante- og dyrelivet bliver først endeligt gjort op i forbindelse med amternes årlige redegørelser for miljøtilstanden i fjordene og kystnære områder til næste sommer. På grundlag af amternes indberetninger for iltsvindet i perioden august til oktober står det imidlertid allerede klart, at der mange steder er konstateret skader på de dyr der lever i og på havbunden.

Omkring en tredjedel af hele Limfjordens areal var i 1999 ramt af kraftigt iltsvind. Ud over Skive fjord og Lovns bredning er bundfaunaen hårdest påvirket i den østlige del af Løgstør bredning samt området fra Thisted til Visby bredning. Der er fortsat fundet enkelte levende blåmuslinger, men hovedparten af faunaen skønnes at være forsvundet pga. iltsvind. Fra Livø og sydpå til Hvalpsund er påvirkningen af faunaen knap så alvorlig. I Limfjordens Halkær Bredning er der mange døde bunddyr, dog blev der på en enkelt station i i oktober konstateret mange små levende muslinger.

Hovedparten af bunddyrene på dybder større end 10 meter i Kalø Vig og Knebel Vig er døde. I den kystnære vestlige del ud til ca. 5 km fra land af Århus Bugt er bunddyrene også berørt, således er der kun fundet døde individer af den almindeligt forekommende fjordmusling (*Abra alba*) i denne del af bugten. I den centrale og østlige del af Århus bugt var der dog ingen eller kun få døde dyr.

Der er også skader på plante- og dyrelivet i Horsens Fjord.

Der har været omfattende fiskedød i Vejle Fjord, så Vejle Amt frygter, at en ny bestand af rødspætter, der efter flere års fravær var kommet tilbage i det nordlige Lillebælt, er gået til. Endnu er skaderne på bunddyrene ikke gjort op, men det antages at dyrelivet på og i havbunden er kraftigt påvirket.

I Flensborg Fjord på dybere end 10 meter vand er der ingen levende dyr.

Der er frigivet svovlbrinte i det sydlige Bælthav, specielt i Ringsgaardbassinet i det Sydfynske Øhav og mellem Ærø, Avernakø, Drejø og Hjortø. Det kan derfor antages at bunddyrene i disse områder også er berørt.